

Piše Danijel Prerad

Obnova

Svi vlasnici imaju prava, ali i obveze oko nekretnina u povijesnoj cjelini. Brzina obnove Banovine ovisit će o suradnji vlasnika, projektanata, konzervatora i izvođača

U prosinačkom potresu na Banovini i ostatku SMŽ-a nastale su velike štete na kulturnoj baštini. Stradale su javne, privatne i poslovne građevine te je jasno da će obnova koja slijedi biti dugotrajna i komplicirana. Tim povodom razgovarali smo s dr. sc. Ivana Miletić Čakširan, pročelnicom Konzervatorskog odjela u Sisku Ministarstva kulture RH. Taj odjel će voditi obnovu u najteže stradaloj županiji.

– Neposredno nakon potresa timovi Ministarstva kulture i medija obavili su terenski pregled kulturnih dobara Sisačko-moslavačke županije te evidentirali štetu na pojedinačno zaštićenim i na visoko valoriziranim građevinama unutar kulturnopovijesnih cjelina. Usljed naknadnih potresa bilo je potrebno kontinuirano pratiti i progresivne štete. Oštećenja su evidentirana na svim vrstama nepokretnih kulturnih dobara: sakralnim i profanim građevinama, tradicijskoj, industrijskoj i fortifikacijskoj arhitekturi. Od lakših do razornih oštećenja evidentirano je na 153 pojedinačno zaštićena kulturna dobra i na oko 500 povijesnih građevina unutar kulturno-povijesnih cjelina (urbanih i ruralnih). Ovaj popis se kontinuirano revidira, dopunjuje – ističe naša sugovornica. Trenutačno se provode prioritetni radovi zaštite objekata od daljnjeg propadanja. Zanima nas koliko će objekata proći takvu zaštitu i koji su novčani iznosi koji se ulažu u taj postupak?

– Nakon popisa štete, evakuacije pokretnih kulturnih dobara, muzejskih zbirki i sakralnih inventara, provode se hitne mjere stabilizacije i zaštite kulturnih dobara. U travnju je ministrica Nina Obuljen Koržinek donijela odluku na temelju koje Konzervatorski odjel u Sisku provodi daljnje mjere. Mjere se provode putem Hrvatskog restauratorskog zavoda ili programa Ministarstva kulture i medija. Izrađena je potrebna tehnička dokumentacija i ugovoreni radovi na svim građevinama gdje je to bilo nužno. Sam postupak provodi se i u suradnji s drugim ministarstvima, regionalnom i lokalnom samoupravom, vjerskim zajednicama te privatnim vlasnicima. Do kraja ove godine ovisim su mjerama obuhvaćena pojedinačno zaštićena kulturna dobra grada Petrinje, Siska, Gline, Hrvatske Kostajnice, Kutine, općine Dvor, Topuskog, Martinske Vesi. Program obuhvaća 60 vrijednih povijesnih građevina, a većina je radova završena ili će biti završena u sljedećem mjesecu. Završeni su radovi na pojedinačno zaštićenim poslovno-stambenim zgradama u gradu Sisku, Starom gradu Sisku, Holandskoj kući u Sisku, Glazbenoj školi, zgradi suda u Petrinji, zgradi srednje škole Petrinja, većini poslovno-stambenih zgrada u Petrinji, kao i sakralnim građevinama na stradalom području. Nakon provedbe mjera zaštite Ministarstva kulture i medija primjerice na zgradama u vlasništvu grada Siska – Gradskom muzeju Sisak i Gradskoj galeriji Striegl – omogućen je rad navedenih institucija. Mjere zaštite provedene su i na pokretnoj baštini. Evakuirane su i zaštićene muzejske zbirke Gradskog muzeja Sisak. Galerijske galerije Krsto Hegedušić iz Petrinje, etno zbirka Hosi iz Petrinje, sakralni inventari iz pravoslavnih i katoličkih crkava koje su teško oštećene u potresu. Uredene

su i opremljene čuvaonice za navedenu građu. Postupak provođenja mjera zaštite prethodi obnovi i nužan je dio procesa koji će se nastaviti nakon otvaranja natječaja za koji su sredstva osigurana putem Fonda solidarnosti EU. Potrebno je naglasiti da se postupak provodi na temelju multidisciplinarnog pristupa sagledavanja stanja građevine od raznih stručnjaka, posebice za nosive konstrukcije i konzervatora, pri čemu je osnovni zahtjev sigurnost i očuvanje vrijednosti kulturnih dobara. Do sada je utrošeno 28.000.000,00 kuna – upozorava.

Kako će se kulturno zaštićeni objekti sada obnavljati? Hoće li se neke rušiti, faksimilno graditi? Postoji li razlika njihove obnove s obzirom na stupanj oštećenja i/ili stupanj zaštite i prioritete obnove?

– Da, razlika u primjeni modela obnove određena je upravo stupnjem oštećenja i vrijednostima povijesne zgrade. Cilj je očuvanje vrijednosti kulturnog dobra uz postizanje razne sigurnosti prema važećim propisima. Modeli obnove elaborirani su u Programu cjelovite obnove kulturno-povijesne cjeline Grada Petrinje nakon potresa 2020. koje je izradilo Ministarstvo kulture i medija. Ovisno o vrijednostima i stupnju oštećenja, modelima se predlaže cjelovito očuvanje izvornih struktura – rekonstrukcija s reintegracijom izvornih

struktura, faksimilsku rekonstrukciju cjeline zgrade, djelomičnu faksimilsku rekonstrukciju te gradnju nove (zamjenske) gradnje. Prioritet je obnova pojedinačno zaštićenih i visoko valoriziranih kulturnih dobara – reći će Ivana Miletić Čakširan. Pitamo i koja će biti, ako je ima, razlika između obnove javnih i privatnih takvih građevina?

– Ministarstvo kulture preuzelo je obvezu obnove za 32 povijesne zgrade koje su pojedinačno zaštićene ili visoko valorizirane u kulturno-povijesnoj cjelini Petrinje neovisno o vlasništvu i namjeni. Do sada su provedene mjere zaštite u okviru programa Ministarstva te Odluke o provođenju mjera zaštite koje je donijela ministrica kulture u travnju 2021. Sljedeća je faza izrada projektnih dokumentacije koja se provodi u suradnji sa Središnjim državnim uredom za obnovu i stambeno zbrinjavanje. Nakon toga slijedi postupak obnove. Za druga pojedinačno zaštićena dobra te povijesne građevine u zaštićenim cjelinama, način obnove propisan je Zakonom o obnovi, Programu mjera te Programima cjelovite obnove koje izrađuje Ministarstvo kulture i medija. Vlasnici građevina koje su pojedinačno zaštićene ili povijesne građevine unutar zaštićenih cjelina moraju podnijeti zahtjev za obnovu. Putem dostupnog servisa Geoportal kulturnih dobara, u postupku donošenja odluke o obnovi utvrdit će se status zaštite, a za projektante je već pripremljen podatak

Pri izradi detaljnog popisa svih povijesnih građevina obavljeno je vrednovanje građevina. Za one visoko valorizirane građevine predviđeno je da se obnove modelom faksimilne obnove

Ivana Miletić Čakširan kaže da je razlika u primjeni modela obnove određena upravo stupnjem oštećenja i vrijednostima povijesne zgrade

o izrađenoj dokumentaciji koja je nastala prije potresa te o vrednovanju građevina. Pojedinačni vlasnici koji se odluče sami obnavljati zgradu koja je povijesna, prijavljuju se za obnovu, izrađuje se elaborat ocjene postojećeg stanja građevinske konstrukcije i projekt obnove. Na temelju prijedloga mjera iz elaborata izdaju se posebni konzervatorski uvjeti, a potom potvrda projekta. Daljnji postupak i mogućnosti samostalne ili organizirane obnove propisan je Zakonom o obnovi. Obnova povijesnih građevina jest zahtjevnija, ali je cilj jasan: očuvanje kulturno-povijesnih vrijednosti zaštićenih cjelina uz primjenu mjera sigurnosti i otpornosti na potres prema važećem propisu –

napominje. Mnogi se privatni vlasnici žale da im konzervatori otežavaju obnovu i održavanje kuća i objekata pod kulturnom zaštitom, misleći tu i na financijske izdatke koje to vuče za sobom.

– Svi vlasnici imaju prava, ali i obveze ako posjeduju nekretninu u kulturno-povijesnoj cjelini. Kvaliteta i brzina obnove ovisit će o suradnji i koordinaciji vlasnika, projektanata, konzervatora i izvođača. Svim aktivnostima nakon potresa Ministarstvo kulture i medija postavilo je jasna pravila te smjernice prema kojima će se proces odvijati. Osnovano je više savjetodavnih tijela te se kontinuirano radi na uspostavi financijskih okvira za provođenje obnove. Sredstva za mjere zaštite i konstrukcijsku obnovu bit će osigurana iz Fonda solidarnosti EU – pojašnjava.

Za ovo područje poznato je kako su mnogi zaštićeni objekti i prije potresa bili neodržavani, kako u privatnom tako i u javnom vlasništvu. I prije potresa mnogi su se praktički bili urušili. Kako osigurati da se nakon obnove ne ponovi?

– Problem održavanja infrastrukture, zgrada i javnih prostora unutar zaštićenih cjelina je vidljiv, ali nadilazi konzervatorske ovlasti djelovanja. U potresu su znatno više stradale neodržavane zgrade bilo povijesne bilo one recentnije izgradnje. Na temelju procjene stanja i sigurnosti povijesne zgrade koje su izgubile stabilnost djelomično su uklonjene uz konzervatorske uvjete (izrađeni su 3D snimci, pohranjeni arhitektonski i ukrasni elementi građevina, obavljena je stabilizacija i zaštita dijelova građevina koje je bilo moguće očuvati). Razradom programa obnove razmatraju se modeli revitalizacije i obnove zgrada koje čine bitne sastavnice kulturno-povijesnih cjelina i traže se modeli kojima bi se riješio najveći problem, a to su imovinsko-pravni odnosi, prava i obveze vlasnika – pojašnjava Ivana Miletić Čakširan. Neki takvi objekti koji su godinama bile ruševine, sada su, nakon potresa, uklonjeni. Hoće li se oni morati izvorno napraviti, poput pojedinih kuća u Strossmayerovoj ulici u Sisku?

– Pri izradi detaljnog popisa svih povijesnih građevina doneseno je vrednovanje građevina. Za one visoko valorizirane građevine predviđeno je da se obnove modelom faksimilne obnove dok je za one manje vrijedne predviđena mogućnost zamjenske izgradnje. Nezahvalno je govoriti koliko će obnova trajati jer to ovisi o više čimbenika. Cilj je postaviti razinu kvalitete i znanja stručnjaka, suradnju svih dionika i u tom slučaju će obnova zasigurno biti obavljena u razumnom roku – zaključuje Ivana Miletić Čakširan. ●